

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ

КЊИЖЕВНОСТ И ЈЕЗИК

4-5

АПРИЛ – МАЈ 1958

БЕОГРАД

жаја. Претпостављамо, пре свега, јединство двају основних елемената суђења-субјекта и предиката” (стр. 107). Добро је што је писац дао неколико карактеристичних примера тога колебања, додира и укрштавања чланова реченице. Тако је дат однос субјекта и објеката у реченицама као што су ове: Боли ме глава: Ја болујем од главе. Књига се чита од ученика. — Књига бива читана од ученика. — Мрзи ме: Мрзи ме радити. — Стаде их цика: Децу стаде цика: Деца стадоше цичати. — Мука ми је: Мука ми је радити: Мучно ми је радити. Изнети су различни изрази предиката у реченицама какве су: Он закаснити?! — Кућа је иза брега. — Он ни макац. — Он је причу ти причам. — Он је мани га. Он је убијбоже. Он је будибокснама и сл. Однос субјекта према предикату показује како уз неке прелазне глаголе мора бити изречен предикат, уз друге опет не мора, може се претпоставити. Надаље се расправља о атрибутој апозицији каква је реч „професор” у реченици: Професор Марковић долази. Најзад се говори о субјекатско-предикатском додатку какав је у реченици: Милан је дошао с капом у руци и сл. Од знатне ће користи бити чланак „Стољашњи знаци међусобне везе и унутрашњи смисао реченице“ у којем је говор о свезицама и њиховом значају, о сличности (па и могућности мешања) саставне и последње реченице, супротне

и допусне, намерне и исказне, поредбе и корелације. И потоњи чланак под насловом „Из синтаксе речи, облика и реченице” од велике је користи наставницима јер се у њему решавају нека важна синтаксичка питања као: прилог-предлог-свезица, што-шта (који су упитна заменица, релативна заменица, прилог, свезица), један случај субјекта (у реченицама као што је: Ја с тобом разговарам — Ја и ти разговарамо) и о реченичним скуповима. Оба ова последња чланка решавају баш тежа питања, а то ће бити наставницима од веће користи.

На крају могу само поновити оно што сам рекао на почетку приказа истог приручника у загребачким „Школским новинама” (бр. 1—2, стр. 6, 1958): Ето једне добре и корисне књиге, потребне и наставницима и студентима. Нема, ваљда, питања из синтаксе које писац није имао у свом „Приручнику”, па ће помоћи онима којима је намењена или их учврстити у познавању синтаксе која — како писац добро истиче — није најлакши део у језичној настави. Допуњена усвајањем „огледа и угледа из методике материнског језика, књига М.С. Лалевића постаће заиста приручник наставницима који без њега неће моћи бити. У новом издању моћи ће се извршити и неке овде споменуте потребне промене и допуне, испустити непотребна понављања и дати јединственију целину.”

Сретен Живковић

ВУК СТ. КАРАЦИЋ: ЖИВОТ И ОБИЧАЈИ НАРОДА СРПСКОГА, СКЗ, коло I, књ. 340 (Београд 1957) 1—340.

Поводом стоседамдесетогодишњице рођења Вука Караџића Српска књижевна задруга направила је један леп подухват: равно деведест година после првог припремила је друго издање постхумног Вукова дела **Живот и обичаји народа српскога**. Скерлић је рекао да је Вук ово своје дело схватио „као неки компендијум за етнографију српскога народа” (Историја нове српске књижевности III изд., 242).

Први пут је ово Вуково дело угледало света 1867. Издао га је, три године

зван за издавање Караџићеве заоставштине. Дело је издато у облику у књигу је нађено. Дубоко поштовање према свему Вуковом изазвало је ове једноставне уводне речи Одбора: „Рукопис ове књиге нашао се последице смрти Вукове замотан у хартији на којој је он својом руком написао ове ријечи: „**Живот и обичаји народа Српскога, прилично у ред намјештени, само још има гдјешто да се дода и поправи**”. Из тога се види да би ова књига, да је њу Вук којом срећом сам још за живота свога

нија изишла, али **Одбор** за издавање Вуковијех дјела, одговарајући своме задатку, волио је наштампати је без икакве промјене вјерно онако како се нашла, као што је то и у књижевном огласу казато, па зато није могао ни оне натписе изоставити који су се нашли у рукопису на празним листовима, надајући се, да ће свакоме ко умије да цијени Вукова дјела милије бити што је ова књига и тако изишла на свијет, него никако, или да је њу које чине испунио и тиме може бити — нагрдио.”

Редакцију овога свога дела Вук је очевидно привео крају, што показује и онај његов текст на омоту који је и сам некако епски једноставан и исцрпан.

Ово, друго, издање разликује се до извесне мере од првога. Ми сматрамо да је Српска књижевна задруга добро урадила што је у догунама објавила Вукове чланке „који само попуњавају извесне празнине у књизи” (стр. 335). На овај начин књига има ове делове: I Обичаји о различнијем празницима, II Обичаји о најзнатнијим људскијем догађајима, III Вјеровање у ствари којијех нема, IV Постање гдјекојијех ствари, V Јунаци и коњи њихови, VI Живот, VII Игре, VIII Закон или вјера, Додатак, Допуне.

Скерлић је, говорећи на већ цитираном месту о значају овога Вуковог дела за нашу етнографију, рекао и ово: „Иако недовршена, ова књига је драгоцен прилог испитивању народног живота. У засебним поглављима Караџић је описао народне обичаје, традиције, веровања, изнео начин живота у кући, у селу, у општини... Он је дао пример, и за њим су дошли ученици који су посао наставили“ (loc. cit.). Скерлић помиње радове Вука Врчевића и Милана Ђ. Милићевића. Високи ниво наше етнографије, после једног Цвијића, показују између осталог и пре свега бројне студије у Српском етнографском зборнику Српске академије наука и у Зборнику за народни живот и обичаје Југословенске академије знаности и умјетности.

Међутим, ова књига ни у ком случају није само за узак круг стручњака. Она иде у ред оних дела која треба да има сваки просвећени грађанин наше земље. С обзиром да је њу писао Вук, „творац чисте српске прозе и стила”, она ће свакако ући у круг дела која

претстављају неопходну лектуру ученика средње школе. Пружа она, као у чланку о вилима, примере оне исте лиричности коју сретамо и у народном песништву: „Виле живе по великим планинама и по камењарима око воде. Вила је свака млада, лијепа, у бијелу танку хаљину обучена, и дугачке, низ плећа и прси распуштене косе. Виле никоме неће зла учини докле их ко не увриједи (нагазивши на њихово коло или на вечеру или друкчије како), а кад их ко увриједи, онда га различно наказе: устријеле га у ногу или руку, у обје ноге или обје руке, или у срце, те одмах умре”. По својој најстрожој објективности чланак о хајдучима иде у класичне радове наше историографије, па не само наше. Навешћемо само први пасус: „Народ наш мисил и пјева да су у нас хајдуци постали од турске силе и неправде. Да речемо да гдјекоји отиде у хајдуке и без невоље, да се наноси хаљина и оружја по својој вољи или коме да се освети, али је и то цијела истина да што је год влада турска боља и човјечнија, то је и хајдука у земљи мање, а што је гора и неправеднија, то их је више, и зато је међу хајдучима бивало кашто најпоштенијих људи, а у почетку владе турске јамачно их је било и од прве господе и племића. Истина да многи људи не оду у хајдуке да чине зло, али кад се човјек (особито прост) једанпут отпади од људскога друштва и опрости се сваке власти, он почне особито један уз другога и зло чинити; тако и хајдуци чине зло и народу своме, који их према Турцима љуби и жали, али се и данас чини хајдуку највећа срамота и поруга кад му се рече да је лопов и пржибаба”. Неку нарочиту обавезу осети ваљда сваки посленик на пољу културе кад прочита Вуков чланак о школама у Србији.

Било би немогуће у једном приказу изнети све квалитете ове класичне књиге наше новије књижевности. Требало би је целу цитирати и поводом сваке странице излити она бројна одушевљења која она буди код свога читаоца. Сматраћемо да је посао који смо овим приказом желели да обавимо дошао на свој крај ако изразимо жељу да она уђе у сваку нашу школу, у круг живог интересовања сваког нашег ученика.

Берислав М. Николић